

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 8. De accidentibus contractus,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

resol. cap. 17. Est autem euictio, rei empta vel donata, vel ex alia causa accepta, interposito iudicis decreto, ablatio. Hæc accidit cum quis rem propriam in iudicio repetit ab eo, cui dedit, aut vendidit alter ad quem ea non pertinerebat. Atque de euictione, ut debetur ex contractu lucratiuo, seu ex donatione, dæ regulæ sunt notandæ, quas tangit Ludouicus Molina de iust. & iure tomo 1. tract. 2. disp. 252. §. Secundo sumitur contractus.

PRIOR EST, quæ habetur ex lege Aristot. §. vlt. ff. De donationibus. Quando incipit donatio à traditione rei quæ donatur; eum qui donauit non teneri de euictione, nisi donatarius expensas fecisset in re sibi donata: ac ipse qui donauit tunc cum donaret, rem esse alienam sciret. Quo casu tenebitur ad refundendas easdem expensas, & alia damna subsecuta; non autem ad rei valorem; quia in illis, non item in hoc, donator censetur donarium læsisse contra iustitiam.

POSTERIOR regula est. Cum donatio à promissione incipit, si ea sit in genere: dandi v. g. aliquot modios tritici, vel aliquot boues, aut aliquot nummos aureos: si promissor adimplendo promissionem det alienum, tenebitur de euictione: quia cum promittendo non magis respexit ad hos, quam ad alios tritici modios, vel boues, vel nummos aureos; non liberatur à promisso tradendo alienum, etiam per ignorantiam: cum dominium illius transferre non poterit. Sin autem promissio sit certæ rei in singulari, ut huius domus, vel huius equi, promissor de euictione non tenebitur, ea tradita; quantumcumque fuerit aliena. Ratio est, quia promissio otium habens ex liberalitate, promittentem non obligat in conscientia amplius, quam intendit se obligare. Is autem qui rem determinatam in singulari promittit, non intendit (nisi alius fuerit animus ipsius quam nude promittendi) adstringere se ad aliud donandum quam eandem rem determinatam. Ergo illam tradens, ad nihil amplius tenebitur ex vi promissionis: etiamsi ipsa tanquam aliena euincatur: nisi, ut dictum est, ad expensas, & alia damna donatarij; si dando præsumeret talem rem esse alienam.

DE EUICTIONE autem, ut debetur ex contractu oneroso, ut ex venditione, permutatione, &c. bene differit idem Molina in sequenti disput. 380. Atque de ea quæ debetur ex venditione, illud pro praxi nobis propolita notandum est; venditorem regulariter teneri emptori de euictione, hoc est, si res empta auferatur ab emptore, eo quod non esset venditoris, hunc debere illi æstimationem rei, & interesse; seu teneri solute quantum res æstimatur eo tempore quo euincitur, & quantum emptori ipsi interest eandem rem non esse euictam, ac etiam damna inde subsecuta. Hoc habetur ex lege Libera, Cod. De euictionibus, & ex lege Euicta, ff. eodem tit. & ex Cap. finali. De empt. & venditione.

Ratio autem additæ particulæ (regulariter) est, quod datur aliquot casus, in quibus ille qui rem vendidit, aut alio titulo alienauit, non tenetur de euictione. Eos ipse Molina persequitur in eadem disputatione, apud quem videri possunt. Nam ad institutum nostrum sufficit attigisse paucis spectantes ad illud: quorum primus est, quando in contractu expressum fuit, ut venditor de euictione non teneretur. Qui casus debet intelligi cum conditione: si bona fide agatur; ut cenetur agi, si venditor emptori aperiat rei statum quem nouit. Si ergo sciat alienam esse, idque sufficienter aperiat; de euictione non tenebitur, hoc nomine, quod liber sit ab obligatione soluendi interesse, & damna emptori subsecuta: non autem quod liberetur ab obligatione reddendi pretium acceptum, nisi contrahendo fuerit expressum in particulari, quod ne quidem ad pretium teneatur.

Sin autem dubitet an sit aliena; & id item aperiat, liber erit etiam à pretij restitutione. si res ab emptore euincatur: seu abstrahatur: quia perinde cum eo contraxit, ac contrahit ille qui vendit iactum rectis, siue pisces capiantur, siue non. Ita habetur ex lege Emptorem, §. vlt. ff. De actionibus empti. Quod si mala fide agatur; venditore nimirum sciente rem esse alienam, aut de eo dubitante, nec aperiente illius statum: tunc ob dolum interuenien-

tem obligatio erit non tantum ad restituendum pretium, sed etiam ad interesse damnaque secuta resarcienda; iuxta communem doctrinam de obligatione ad restitutionem ex iniusta acceptance.

Secundus casus est. Cum res vendita, extracta est de potestate emptoris per sententiam aperte iniustam: siue ealata sit per iudicis imperitiam; siue per nequitiam, aut in odium possessoris, aut quia voluit auctori iniuste fauere, ex Cap. vltimo, De emptione, & vend. & ex lege Si per imperitiam, ff. De euictionibus. Ratioque est quod tunc perinde sit, ac si per furtum aut vim res esset iniuste ablata, aut casu fortuito perisset: in quibus euentibus constat rem ei perire, apud quem est illius dominium, sicut rei venditæ dominium est apud emptorem.

Tertius casus. Quando emptor præscribere potuit rem emptam: nec præscripsit: adeo ut culpa merita que sua sit ab ipso ablata, ex lege Si dictum, §. Si cum possit, ff. De euictionibus.

DE EUICTIONE quæ debetur ex aliis contractibus onerosis, hæc habet idem author sub initium memoratæ disputationis. De euictione rei teneri cum qui illam permutauit; ex lege Si permutationes, Cod. De euictionibus, & ex lege i. Cod. De rerum permutatione. Item qui quouis alio contractu oneroso rem in alterum transfudit: ut cum eam dedit in debiti solutione, ex lege Libera, Cod. De sententiis & interlocut. Præterea, quando hæredes diuidunt inter se hæreditatem, aut socij rem ipsis communem: si enim aliquid eorum quæ vnus accepit euincatur, alij hæredes aut socij tenentur ei de euictione; ex lege Si familia, Cod. Familiae eriscundæ, & ex lege Si fratres, Cod. Communia vtriusque iudicij, &c. Addit idem (quod facere potest ad nostrum institutum) in contractu transactionis, seu quando aliquid alicui datur, ut à lite discedat, cedat: ve iuri quod habet in re litigiosa si eadē res postea euincatur tanquam aliena, non esse obligationem restituendi acceptum ea de causa: quia non fuit datum pro re quæ euincitur, sed pro cessione iuris quod præterdit se in ea habere: etiamsi in rei veritate nullum forte habeat. Imo vero, si illud ipsum quod ei datum est, euincatur per aliquem alium, is qui dedit teneri illi de euictione: ex lege, Si pro fundo, Cod. De transactionibus. Quamquam si litigantes ita litem componerent, ut vnus vnā, & alter alteram rei litigiosæ partem acciperet: si vnus pars euinceretur, alter non teneretur de euictione: quia partem suam non accepit in alterius partis compensationem, ut fit in diuisione hæreditatis; sed ut cederet obscuro iuri suo, quod habuit in illud totum quod constat erat ex talibus partibus. Qua de re adhuc idem author in eodem tract. 2. disput. 556. sub finem. Quando autem aliquid marito datum in dotem euincitur; quousque ille agere possit, cum spectet potissimum ad forum externum, relinquemus videndum apud eundem in præced. disput. 427.

CAPVT VIII.

De accidentibus contractus.

SUMMARIVM.

- 116 Que sit ea culpa quæ censetur accidens contractus ipsum infirmans.
- 117 Quid sit dolus generaliter: & diuisio illius in bonum & malum.
- 118 Dolus malus (qui solus constituitur accidens contractus) quid sit.
- 119 Variæ diuisio eiusdem.
- 120 Dolus tollens consensum in contractum, reddit ipsum inuadum.
- 121 Dolus dans causam contractui non obstat, quin is sit validus, si vero animo contrahendi celebretur.
- 122 Corollarium inde consequens: deceptum posse quo ad forum conscientia compellere deceptorem ad implendum contractum.
- 123 Validus est contractus cui causam dedit alicuius terrij dolus, neuterque contrahentium ei communicauit: nisi is tollat liberum consensum eorundem contrahentium.

- 124 Dolus solum incidens in contractum, quid in eo operetur.
- 125 Corollaria de utroque dolo, hoc est, tum dante causam contractui, tum solum incidente in eum.
- 126 Quid sit casus fortuitus.
- 127 Regula de eodem: & casus in quibus ea patitur exceptionem.
- 128 De primo casu, qui est quando culpa precessit contractum.
- 129 De secundo, qui est quando mora precessit; & que ad eum requirantur.
- 130 Quid in contractu operetur casus fortuitus, cum contingit ante moram.
- 131 Quid quando contingit post moram.
- 132 Aliquot dubiorum brevis solutio.
- 133 De tertio casu, qui est cum sit conuentio contrahentium: & qua hec operetur in contractu.
- 134 Tres casus in quibus non tenetur de casu fortuito ille, qui ad eum se obligauit.
- 135 De quarto casu, qui est cum res fuerit estimata: & quod locum habet tantum quando per contractum transfertur dominium.
- 136 Diuersis modis res dicitur aliena, & quod res aliena non consumptibilis vsu, idonea non sit ad contractum valide celebrandum.
- 137 Quid operetur talis contractus, si nihilominus celebretur.
- 138 Quando censeri possit validus contractus, quo distrabitur res actu aliena, & vsu consumptibilis.
- 139 Quando autem is quo distrabitur res que aliena est potestare.
- 140 Inhabilitas contrahentium qua infirmatur contractus.

QUÆDAM accidunt contractibus ratione quorum vis obligandi in eis infirmatur, & ideo examinari, ponderarique debent in iudicio de peccatis. Sunt autem dolo, culpa, casus fortuitus, materia incapacitas, & contrahentium inhabilitas.

De dolo, & culpa.

SECTIO I.

NOMINE culpæ non significatur hic, sicut alias, peccati macula, quæ dicitur culpa Theologica: sed imprudentia siue imperitia, qua quis ignorat, quod scire debet: vel negligentia, qua quis non prouidet, aut non cauet, aut non facit quod prouidere, aut cauere, aut facere deberet; quæ appellatur culpa iuridica. De qua, & de illius diuisione in latam, leuem, leuissimam: ac de illius infirmandi obligationem natam ex contractu, iam dictum est sufficienter in præcedenti lib. 10. cap. 3.

DOLUS autem generaliter dicitur de solertia executione, dicendo aliquid aut faciendo vel omitiendo, per quod alter in aliquo decipiatur, siue bene siue male: siue id sit in damnum ipsius, siue non sit: Vnde fit ut sumatur tum in bonam, tum in malam partem: distinguiturque in dolum bonum, & in dolum malum: quorum ille est solertia executionis, dicendo, faciendo, aut omitiendo aliquid quo rectæ rationi congruenter, alius decipiatur: cuiusmodi ille fuit quo vsus est Salomon 3. Regum, cap. 3. cum coram se contententibus mulieribus de infante, veritatem detexit iubendo puerum diuidi in medium. Est & ille quo duces in iusto bello sæpe vtuntur, simulando, vt decipiant hostes.

Dolus vero malus est solertia executionis peruerse facta ad aliquem decipiendum: in hoc distinctus à culpa iuridica, quod ipse sit ex intentione ac voluntate nocendi, & hæc sit cum scientia quidem: sed sine voluntate nocendi: aut simul, & sine scientia, & sine voluntate nocendi. Quæquam culpa cum fuerit lata in ordine ad contractum, æquiparatur dolo, ex lege Quod Nerua, ff. Depositi, & ex lege Magna negligentia, ff. De verborum & rerum significatione. In hoc autem loco sermo est de dolo malo.

CIRCA cuius definitionem traditam ff. De dolo malo, lege 1. §. 2. quod sit calliditas, fallacia, machinatio ad circumueniendum, fallendum, decipiendum alterum adhibita: notandum est, quod glossa ibid. tangit, calliditatem esse quando quis alterum circumuenit reticendo vitium rei: quod cum detegere teneatur, illud ea ratione occul-

lat. Fallaciam vero esse, cum quis alterum verbis decipit. Etenim fallacia consistit in verbis, sicut fraus in factis, ex D. Thom. 2. 2. quæst. 118. art. 8. Machinationem denique esse, cum quis aliquem verbis aut factis decipere aut circumuenire attentat. Vnde, vt notat Molina de iust. & iure tract. 2. quæst. 293. sub initium, machinatio sub se comprehendit fallaciam & fraudem: & dolus tam has quam illam sub se.

De dolo documenta pro praxi.

SECTIO II.

PRO praxi autem nobis propofita, aliquot documentis declarandum est quid dolus malus efficiat in contractibus. Quibus præmittere oportet, duplicem distingui talem dolum: vnum, qui dicitur dare causam contractum, alterum, qui dicitur solum incidere in contractum. Ille est, quo quis inductus est ad contrahendum; siue abfuisse, non contraxisset: vt cum quis dolo deceptus rem inutilem emit, eo quod vendens iactaret, eam valere ad mortuum aliquid depellendum; aut emit equum vitiosum, quem venditor commendabat, vt carentem omni vitio. Atque talis dolus in contractu interuenire potest, aut per aliquem ex contrahentibus; aut per alium: vt per proxenitam: hocque adhuc dupliciter, nempe aut aliquo ex contrahentibus communicante in eodem dolo: aut nullo eorum communicante.

Alter vero dolus (solum, inquam, incidens in contractum) est qui etiam si abfuisse, contractus nihilominus factus esset: non tamen dato pro re, eodem pretio: sed aut maiore, aut minore. Qui dolus rursus duplex est; vnus dicitur dolus ex proposito: & incidit in contractum, cum vnus contrahentium sciens & volens decipit alterum: vt cum venditor inducit emptorem ad emendam rem plurius quam valeat; falso asserendo multum sibi eam constituisse, aut de longi quo aduectam esse: quo casu dolus non dat causam emptioni, sed quantitati pretij. Alter autem dicitur dolus re ipsa, seu materialiter; & incidit in contractum, quando abest quidem decipiendi animus: alteruter tamen contrahentium decipitur: vt cum ambo contrahunt bona fide, nescientes verum valorem rei; & emptor maiori, vel minori pretio emit, quam iustum sit. His ita præmissis, quid dolus faciat in contractibus, de clarauit sequentibus documentis.

PRI-MVM EST. Contractum esse nullum, si dolus ei causam dederit, tollendo consensum voluntatis, in quo substantia illius consistit. Hoc manifestum est: quia nihil subsistit sine eo quod est de illius substantia. Tale quid vero potest contractui contingere, quando per expressam voluntatem contrariam contrahens resistit tali dolo: vt cum quis dolose inducitur ad matrimonium contrahendum cum persona aliqua, tanquam diuite & nobilitate ipse vero sic contrahit, vt expressam voluntatem habeat non contrahendi, si tales conditiones desint. Item, quando dolus secum adfert errorem, quo tollitur consensus ad contractus validitatem necessarius: prout fit cum erratur in materia de qua celebratur contractus, vna substituta pro alia: vt cum vitrum venditur pro gemma; & vna puella nuptui traditur pro alia. Neque enim is qui decipitur, consentit in substitutam; sed in aliam pro qua substituitur: vt qui emit vitrum pro gemma, non consentit in emptorem vitri, sed gemmæ: similiter qui vendit gemmam putans esse vitrum, non consentit in alienationem gemmæ, sed vitri: ideoque emptor illam retinere non potest, vt pote nullo iusto titulo possessam.

SE-CUN-DVM documentum est. Etiam si dolus det causam contractui, & is ab altero contrahentium proueniat, aut saltem participet communicando in eo: contractum ipsum non esse omnino irritum, extra casus præcedenti, documentis dummodo verus adsit animus contrahendi, & non sola fictio. Probat, quia talis dolus non versatur circa substantiam contractus, sed tantum circa causam contrahendi, quæ eidem substantiæ accessoria est, & extrinsecas; ideoque non tollit consensum, qui aliquo modo sufficiens sit ad naturam contractus. Deinde signum, quod talis

contra-

contractus non sit omnino inualidus, illud censetur satis apertum, quod si deceptus velit ei stare, deceptor non possit resistere. Etiam cum non debeat lucrum de suo dolo reportare, ex cap. 1. De eo qui duxit in vxorem: sicut obligaretur per consensum absolutum in contractum, si dolo abesset, obligari pariter debet, quantumcumque dolo adsit: cum obligans se ea ratione, idem ex sua parte faciat, quod faceret sincere agens, contrahendo cum intentione obligandi se alteri, dato quod ille stare velit contractui.

119. Hinc consequens est, deceptum compellere posse deceptorem ad implendum contractum absque nouo illius consensu; cum obligatio ex primo consensu perseveret, quamdiu deceptus non resistit à contractu, cognita deceptione. Ex huius enim arbitrio, non illius, pendet irritatio talis contractus: cum per eum hic patitur, & ille inferat iniuriam; restitutione in integrum refarciendam. Nec obstat, prout bene notat Leonar. Lessus de iust. & iure lib. 2. cap. 17. dub. 5. num. 31. versus finem, quod eiusmodi contractus aliquando dicatur irritus, vel nullus, vel nullam vim habere: quia intelligi potest hoc sensu dictum, quod deceptor nihil solidi iuris ex illo acquirit, nisi deceptus illum ratificet; sed ipse deceptor teneatur ad restitutionem in integrum ante sententiam iudicis. Vel certe, quod deceptor possit, cum deceptionem rescuerit, talem contractum reddere irritum, & petere restitutionem rei alienatæ, & damnorum ex tali alienatione perceptorum, quibus causam iniustam idem deceptor dedit. Imo si aliter recuperare nequeat, ut valeat occulta compensatione.

120. TERTIUM documentum est. Si alicuius tertij, v. g. proximo, dolo in quo neuter contrahentium communitur, causam det contractui; ipsum in foro conscientie (nisi sit cum errore tollente consensum, iuxta 1. documentum) validum esse contractum ipsum. Hoc habent contra Conradum & Medinam, Molina de iust. & iure tract. 2. disput. 352. §. 1. ut quod sentio, & Lessus in memorata dub. 5. nu. 33. citatis Bartolo ad legem Et eleg. inter. ff. De dolo, & Couar. ad regulam. Possessor. par. 2. §. 6. num. 6. Fundamentum vero eiusdem est, quod talis dolo sit tantum cum errore circa extrinsecam alicuius ad contractum: adeo ut non impediat consensum circa intrinsecam, per quem contractus habeat necessaria ad substantiam, validitatemque suam. Neque, quod non fieret, si dolo abesset, obstat quin voluntas sit sufficienter ad validitatem: quia id non importat aliquem voluntatis dissentium actualem, aut virtuale: sed solum habituale, qui non habet vim irritandi contractum consensum, quem quis hic & nunc actu adhibet in contractum, sibi probe notum ac exploratum.

121. QUARTUM documentum est. Contractum in quem dolo incidit quidem, sed non dedit ei causam, validum esse: sique incidit ex proposito, damnum omne compensandum esse ab eo, qui illum adhibuit, si incidit re ipsa, seu neutro ex contrahentibus illum adhibente, aut consentiente in adhibitionem, relinquere in arbitrio; non quidem decepti, qui damnum patitur in defectu pretij, sed alterius; ut vel sit contractui, suppleto eiusmodi defectum, vel contractum ipsum rescindat. Hoc habet glossa finalis ad Cap. Cum dilecti, De emptione & venditione: & communem sententiam esse Doctorum aliquot relatam notat Molina in citata disput. 352. conclus. 2. Et quoad primam partem patet, quia etiam si talis dolo abfuisse, contractus factus esset. Quare factus est ex consensu sufficiente ad validitatem. Secunda pars autem habetur ex lege Iulianus, §. 4. ff. De actionibus empti. Et confirmatur, quia dolum dans ex proposito, causa est iniusta damni inde secuti: ideoque ex iustitia tenetur illud refarcire. Tertia demum pars habetur ex lege 2. Cod. De rescind. venditione. Et confirmatur, quia cum validus fuerit contractus, neque ille cuius conditio est melior, causa sit deceptionis; alter nihil habebit unde conqueratur de ipso, eo quod velit retinere ius à se quaesitum bona fide, si refundat illud in quo contigit inæqualitas. Quamquam si contractus non sit completus traditione rei vel pretij, ideoque non sit adhuc ratum dominium, decepto resistere licet ob rei statum notabiliter mutatum; si non secundum se, at certe respectu noti-

ria de nouo habita: cuius habendam esse rationem, patet ex eo, quod contrahentium tacita mens soleat esse non obligandi se ad implendum contractum, si deprehenderit se deceptos esse. Cuius mentis, consuetudo passim vsu recepta, sufficiens indicium est.

125. QUINTUM documentum est. Ex dictis haberi quæ notat Molina in fine citatæ disput. Primo, si vnus contrahentium decipiatur ignorante altero, nullaque inæqualitas in contractu oriatur, quia nulla transgressio facta est limitum iusti valoris: non esse necesse vllam in eo facere mutationem: sin oriatur inæqualitas, eo quod acceptum sit ultra iustum pretium rigorosum, vel datum infra pium seu infimum, faciendam esse in foro conscientie reductionem ad æqualitatem, seu ad limites iusti pretij. Secundo, idem seruandum esse, quantumuis vnus sciuerit alterum decipi, dummodo agat bona fide, nihilque reticeat eorum quæ manifestare teneretur. Tertio, cum mendacia aut dolo interuenerint ad inducendum alterum ad contrahendum, vel ad augendum pretium, vel dandam compensationem, idem quoque seruandum esse; si quidem talia non dederint causam contractui, aut incremento, vel decremento pretij aut recompensationis: prout cõtingere potest, cum fuerint quidem cogitata, sed pro nihilo habita; neque fides habita fuerit eis, tanquam possint in consuetudine apud illos qui eiusmodi contractus celebrant. Sin autem causam dederint contractui, aut incremento, vel decremento pretij aut recompensationis, procedendum est iuxta præcedentia documenta. Quarto, non esse culpam de se mortalem (licet sit venialis) re integra, non rescindere contractum: nisi talis sit inter datum & acceptum inæqualitas, ut quantitas excessus possit sufficere ad peccatum mortale. Et ratio est, quia proximus inde non læditur grauitate. Vnde à mortali memoratus auctor excusat eos qui mentiuntur vinum suum esse plurimum annorum, aut certi loci, quamuis si sciretur rem aliter se habere, omnino non emeretur tali pretio; dummodo spectatis circumstantiis vinum sit æque bonum, æqualisque valoris.

De casu fortuito infirmante contractum.

SECTIO III.

126. CASVS fortuitus, est inopinatus rei euentus, quem humana diligentia præuidere non potuit, nec vitare: ut ruina, vel incendium domus, tempestas maris, vis fluminis exundantis, corruptio aeris, animalium mortes, terræ motus, latronum vis, incursiones hostium, iniusta sententiæ, falsum testimonium, & alia id genus, in quorum numero ex Angelo, & Syluestro in verbo Casus fortuitus, ponendum est tantum commissum à persona coniuncta, à qua diligentissimus quisque non præcauisset: ut ab vxore, filio, consanguineo, amico; fidei: aut ab infideli quidem, aut extraneo, sed qui propinquit portionem soporiferam, qua non potuit præcaueri.

127. Traditur autem de casu fortuito hæc generalis regula: Quæ peremit casu fortuito, domino suo peremit. Secundum quam si aliquis reuerfus in patriam, equum accipiat commodato, & pecuniam mutuo: hancque & illum postea remittens per seruum existimatum fidelem, qui in via spoliatur à latronibus; commodanti perit equus, cuius manit dominus; cum per commodationem non transferatur dominium: pecunia autem perit ei qui ad solutionem mutui eam misit, quia missa dominium retinet, donec sit restituta mutanti. Sed tres casus habentur ex Cap. vnicuique De comodato, in quibus ea patitur exceptionem. Primus est, quando culpa præcessit ipsum casum fortuitum. Secundus, quando præcessit mora. Tertius, quando intercessit conventio patium de obligatione ad casum fortuitum: quibus quartus addi solet à Canonistis ad idem Cap. vnicuique, quando res alteri datur æstimata.

128. CIRCA quorum primum duo occurrunt notanda. Prius est, eum de iuridica culpa, seu de defectu diligentie esse intelligendum iuxta naturam contractus, quo quis rem quæ perit, tenebatur conseruare. Si enim contractus talis sit ex sua natura, ut celebretur ad utilitatem solius accipientis, ut contractus commodati, sufficit culpam seu negli-

gentiam in seruando, fuisse leuissimam: sicut in dantis, quam in accipientis utilitatem, vt contractus locati & conducti, fuisse leuem culpam: sicut demum in utilitatem solius dantis, vt contractus depositi, requiritur vt fuerit lata culpa. Posterius est, iuridicam ipsam culpam non esse intelligendam quocumque modo; sed solum prout ordinatur ad casum propositum, tanquam dispositio quadam, prout sequentibus exemplis declaratur. Si quis enim equum sibi datum comodato relinquit in agro absque custodia: & superuenientibus hostibus capiat; in culpa est quidem, non tamen ordinata ad eum casum fortuitum: vt patet ex eo, quod etiam si custodem adhibuisset, perinde ablatus fuisset. Idem iudicium est de culpa nauis, qui merces vehendas imposuit naui parum tutam, & perierit naufragio: quia perinde perissent impostam naui multum tutam; & sic de similibus.

De mora impediende ne res que perit casu fortuito, pereat domino.

SECTIO IV.

129. **C**IRCA 2. casum notandum est. Primo, multa requiritur vt quis censetur fuisse in mora. Primum est, vt facultatem habuerit prestandi a se debitum: vel dolose fecerit, ne haberet. Secundum, vt scierit, vel scire intelligere que debuerit, se tale quid debere. Tertium, vt debitum ipsius sit purum, non autem conditionale, & in diem. Quartum, vt precesserit interpellatio ab homine, vel a die statuto: prout censetur ab homine quidem, cum creditor petit sibi solui debitum: a die vero, quando solutioni prefixa est certa dies, ea enim, vt dicitur, interpellat pro homine; preterea cum debitor teneatur debitum offerre creditori. Quod addo, quia nonnunquam consuetudo habet, vt elapso termino non offeratur, sed expectetur donec petatur a creditore.

130. **N**OTANDUM est secundo. Duo tempora esse distinguenda circa casum fortuitum: vnum ante moram debitoris, & alterum post eam. De priori autem duo documenta occurrunt tradenda pro praxi. Prius est. Debitorem rei determinatam in indiuiduo: vt huius domus, vel huius equi, liberari a tali debito per casum fortuitum quo eadem res perierit. Ratio est, quia non manet obligatus ratione rei, quae non extat amplius; nec ratione culpa; seu negligentiae, cum ille non fuerit in mora: neque interitui rei causam dederit iniustam.

Posterius documentum est. Debitorem rei determinatam solummodo in specie, vt pecuniam, vel tritici, vel vini, &c. non liberari a solutione talis debiti, ex eo, quod ante moram casu fortuito perierit certa quantitas rei, illius speciei, quam constituerit creditori, suo tempore tradere in solutionem. Hoc patet, quia cum debetur pecunia, aut triticum vnuerse; non debetur magis haec in singulari quantitas pecuniae, aut tritici, quam alia. Deinde, quia vnuersum non extinguitur interitum vnus singularis, ideoque res proposita modo debita, censenda non est extingui interitum particularis quantitatis designatae ad solutionem. Et ita neque ob casum illum fortuitum extinguetur obligatio soluendi debitum.

Verum tamen id locum non habet in tribus casibus. Primum est, quando creditor quantitatem sibi oblatam accipere recusauit sine causa. Nam si ea deinde casu fortuito pereat, creditor ipsi petit, ex lege Qui decem, ff. De solutionibus. Et ratio est, quia talis oblatio rei debita creditorem constituit in mora; in eumque transfert periculum casus fortuiti deinceps contingentis. Alter casus est, quando culpa creditoris perierit, quantitas illa constituta ei in solutionem: quia talem iacturam alioqui relascire teneatur. Tertius est, quando debetur quantitas, non quidem absolute, sed determinate ad certam speciem, vel locum: vt si deberetur vnus ex equis testatoris, vel 100. aurei ex iis qui habentur in arca, aut 10. modij tritici ex his qui sunt in horreo, vel in naui: tunc enim si pereant omnes equi, aut furata sit omnis pecunia in arca, aut totum triticum quod erat in horreo, perierit incendio, aut quod erat in naui, perierit naufragio, liberatur debitor. Ratio est, quia quando debitum circumscriptum aliquo limite siue rerum, siue locorum, circumscriptum pariter obligatio soluendi illud, nec illud egreditur.

DE TEMPORE autem posteriore, nimirum post moram haec regula traditur. Quod si res debita pereat post moram, periculum interitus, aut deteriorationis pertineat ad debitorem morosum, etiam si nulla alia culpa ipsius praecesserit. Patitur autem exceptionem. Primo, si talis res facta, aut culpa creditoris perierit: quia illius iactura ei imputaretur. Secundo, si huiusmodi res quae post moram perit apud debitorem, eodem modo petitura erat apud creditorem. Nam tunc debitorem morosum in foro conscientiae a debito liberari, nec teneri ad illius aestimationem, docet in verbo Mora, Angelus & Sylu. illenu. 2. & his quest. 4. & Nauarrus in Enchir. cap. 17. num. 179. & Ioan. Medina in Cod. De rebus restituendis, quest. 6. proposit. sexta. Secundum quem habet locum, non solum cum res fuerit debita ex contractu, sed etiam cum ex delicto; vt cum ex furto; verba enim illius sunt: Si res in potestate fuit perit, qualiter omnino in potestate domini peritura fuisset, satisfactur, si fructus perceptos, & quos dominus percepisset, restituar: & pro interesse, si quod passus est (ab initio videlicet temporis morae usque ad tempus interitus rei), satisfaciatur. Quae doctrina in hoc fundatur, quod siue fur, siue alius existens in mora restituendi a se debitum: solummodo teneatur relascire damnum ab ipso illatum per acceptance, aut retentionem iniquam. Quando igitur dominus rem detentam amisisset eodem modo, aut deteriorem habuisset, nullum sane damnum paritur ex eo praesens, quod iniuste detenta fuerit; quando quidem ea ex parte nihil minus habet, quam haberet, si ea apud ipsum mansisset.

SED QVAERES primo. Si dubitetur, an eodem modo res esset peritura apud dominum, eius debitor morosus teneatur soluere illius aestimationem? Respondetur Angelus & Sylu. locis citatis in fine, quod teneatur; eo quod iuxta legem Cum res, §. finali, De legatis primo; contra ipsum faciendae sit interpretatio. Ratioque est, quia in dubiis tutior pars est sequenda, praesertim quando in minus tuta periculum est laesionis proximi. Adde potiore rationem habendam esse innocentis, quam criminosis.

QVAERES secundo. An si proberet res petiisse, vt equum mortuum esse, nec probari possit interitum esse ex culpa, praesumenda sit interitum esse ex casu fortuito? Respondetur, videri praesumendum in his casibus fortuitis, in quibus vt plurimum nulla solet culpa contingere: non item in iis in quibus interitus solet euenire ex aliqua culpa: vt in casibus incendiij, furti, & similibus, quae diligentia vitari possunt.

QVAERES tertio. An si apud dominum res erat peritura casu, & apud furem, aliumve morosum, non casu; sed culpa ipsius perierit, hic teneatur soluere quantum illa aestimabitur? Respondetur, teneri, prout tenet Petrus a Nauarra lib. 4. de rest. cap. 1. n. 23. citatis Medina & Couarruia. Et probatur: quia fur, aut alius morosus non est melioris conditionis, quam depositarius; qui iusto titulo rem habet, neque censetur esse in mora, cum detineat rem de voluntate domini. At depositarius teneatur ad compensationem rei depositae, si ea pereat sua culpa lata, aut etiam leui si pro custodia accipiebat mercedem; quantumcumque apud dominum etiam ea petiisset. Ergo fur, aut alius morosus, potiore ratione tenebitur ad compensationem rei iniuste apud se retentam, si interea perierit sua culpa, non obstante quod peritura quoque fuisset apud verum dominum: quia illius conseruationem tenebatur cum diligentia curare.

De duobus aliis casibus, in quibus res que casu fortuito perit, non perit domino.

SECTIO V.

131. **C**IRCA tertium casum notandum est, posse fieri pacto contrahentium, vt teneatur quis de casu fortuito, de quo alias non teneatur, ex initio contractu: sicut de contra fieri potest, vt non teneatur quis de culpa, ad quam contractus iustus alias obligat. Quale pactum in foro etiam conscientiae potest habere locum, iuxta Cap. vltimum De comodato. Et ratio est, quia quisque sciens & volens potest iuri suo cedere, ac se obligare ad id, ad quod alias non tenebatur. Pro quo tamen onere, cum sit pecunia aestimabile, aequitas postulat aliquid in pretium dari, aestimatione vii prudentis, circumstantiis inspectis & ponderatis.

Notan-

Notandum est secundo, ex Angelo & Syluestro in verbo Casus fortuitus quæst. 3. ex pacto generali initio, quo quis pacificiter se tenet de omni casu, nullo expresso (idem iudicium est, si in se sustinetur omne alicuius rei periculum) non tenetur in conscientia de casu fortuito. Ratio esse potest, quod casus fortuitus, cum sit valde specialis & insolitus, non debeat in materia odiosa contineri sub verbis generalibus, nisi contrarium conuincatur, ut potest primo, quando quis se in genere obligauit expresse ad omnes casus fortuitos. Secundo, quando quis facit conuentionem, qua suscipit se periculum alicuius casus fortuiti: ut naufragij, vel excursionis latronum, addendo clausulam generalem: Et ad omnes alios casus & pericula me obligo. Nam per eam additionem censetur obligatus ad casus alios fortuitos similes expressis, non uero ad maiores, ut memorati auctores addunt: quia ex Clementina. Non potest, de Procuratoribus, in clausula generali non ueniunt maiora expressis: quod uerum est maxime in materia odiosa, qualis est ea de qua agimus.

134. Notandum est 3. tres numerari casus, in quibus etiam quis se obliget ad casus fortuitos, non tenetur tamen de illis. Primus est, quando culpa creditoris talis casus euenierit: ut si ob inimicitias quas exeret, iniectus sit ignis in domum quam locauit conductor qui se obligat ad casum fortuitum, non tenetur de eo. Secundus est, cum euenierit ex facto eiusdem creditoris, etiam iusto; ut si iniustum bellum gerens, agri, vineæ, & ædificia que locauit, ab hostibus uastata sint. Tertius est, quando creditor, cum possit se debere, non uult impedire casum fortuitum: ut cum Princeps negligit impedire incuriones latronum, quibus impediatur receptio pecunie & fructuum. Qui enim hæc conduxerunt, non tenentur de tali casu, quantumuis obligauerint se ad omnem casum fortuitum. Ratio horum eadem est, quod nimirum damnus, aut illius causam dans, debeat illud sibi imputare: neque ad alio, qui ad illud nihil contulit, possit iuste exigere sibi compensari.

135. Circa quartum casum ex ante positus nu. 127. notandum est, difficultatem esse, quam loco citato quæsit. vitima tractant Angeli & Syluester: An existimatio faciat, ut quis de casu fortuito teneatur? v. g. commodat quis vel locat alteri æquum, facta illius æstimatione: dubitatur, an si casu fortuito idem æquus pereat, commodatarius aut conductor teneatur ad solutionem precij quo æstimatus est? Cui difficultati fasseri potest duobus propositionibus. Prior est; quoties res datur æstimata in contractu, quo transferitur dominium, æstimatio facit ut in dubio, idem contractus eo ipso transeat in emptionem, & ideo periculum rei pertinet ad eum cui datur res æstimata. Exemplum est de contractu, per quem dotis dominium, constante matrimonio, transit in maritum, si ea illi datur æstimata, ut obliget ad reddendam eius æstimationem. Nam huiusmodi contractus censetur esse uenditio, quæ res data in dotem, uenditur pro illius æstimatione restituenda. Unde fit, ut periculum interitus vel deteriorationis eiusdem rei pertineat ad maritum. De qua legi potest Couarr. in lib. practiarum quæst. cap. 28.

Posterior propositio est; in contractu, quo non transferatur dominium, ut in commodato, deposito, pignore, & locato, æstimatio rei data ad hoc solum fit, ut illius pretium sciat in casu, quo res petire culpa commodatarij vel conductoris. Ratio est, quia fieri ad transferendum dominium; dici non potest, cum id sit contra naturam talium contractuum. Unde sequitur, neque ex tali æstimatione accipientem teneri de illius periculo, si casu fortuito pereat, quia peribit domino. Hæc ex Barolo & Panormit. habet Syluester in verbo commodatum quæst. 7. Aduerte tamen, quod si in commodato aut locato fiat æstimatio cum adiectione pacti, quo accipientes teneantur, vel eam reddere, vel pretium, quo æstimata est, soluere, locum esse priori propositioni; quia sic contractus transit in emptionem transferetque dominium.

De incapacitate materie, infirmante contractum

SECTIO VI.

136. INCAPACITAS hæc consistit in eo, quod contractus materia sit res aliena. De qua, ut quid tenendum sit, doceamus, præmittendum est, rem posse esse alienam, tum actu, tum potentia: actu quidem, cum non habetur illius dominium; potentia uero, cum est alteri debita; ut cum ex ea facienda est creditoribus solutio. Rursus actu alienam quandam esse uisum consumpibilem: ut ea censetur esse, quæ secundum usum proprium ipsius, uero actu consumitur, ut argentum, ad cuius consumptionem sufficit prima solutio debiti facta ex eo: uinum item, quod prima potatione consumitur, & sic de similibus: quandam uero non esse uisum consumpibilem: nempe quæ etiam uero actu consumi possunt, non tamen secundum usum proprium ipsius; ut uellus, quæ per unam quidem uenditionem consumitur, seu nostra esse desinit, sed is non est proprius illius usus. Quibus ita præmissis, quatenus contractus infirmetur ex eo quod in re aliena celebratur, sequentibus documentis pro conscientia foro declaratur.

PRIMUM EST. Contractum, quo distrahitur res actu aliena, non consumpibilis uisum, minime fortini effectum transferendi dominium in recipientem. Ratio est, quia alioqui daretur quis illud quod non habet. Itaque per talem contractum res non desinit esse aliena: adeo ut possit uerus dominus illam sibi uindicare, ad quemcumque euenierit. Pro quo textus est in lege Rem alienam, & in lege, si in emptione, §. Item si, ff. De contrahenda emptione:

immo iuxta communem doctrinam de obligatione ad restitutionem ratione iniustæ acceptionis, contra quemcumque illam iniuste detinentem & contestantem, agere potest ad totum interesse inde subsecutum.

137. Aduerte nihilominus, contractum prædictum, hæc ex parte effectum fortis; quod si res ipsa aliena fuerit euicta per uerum dominum; ille qui pro ea pretium accepit, tenetur illud restituere illi à quo accepit: etiam si perinde ac ipse, sciuerit rem esse alienam. Nulla enim ratio datur, cur ipse debeat illud luerari. Atque si sciuerit rem fuisse alienam, altero id ignorante, ignorantia non crassa, tenebitur adhuc eidem ad omne interesse inde securum, siue lucri cessantis, siue damni emergentis: ræquam is qui iniuste causam illi dederit. Non uero, si aut aliena esse ignorauerit, aut sciuerit quidem, sed altero pariter sciente, aut ignorante solum crassa ignorantia, cui tunc non fiet iniuria: siquidem ex regula 27. iuris in 6. Sciente & consentiente non fit iniuria, neque dolus, ut ex seq. 86. Quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non aliis, imputare. Intelligenda sunt autem hæc, nisi inter contrahentes interuenierit conuentio aliqua in contrarium: quandoquidem contractus in conuentione legem accipere dignoscuntur; ut habet proxime præcedens regula, §. 5.

138. SECUNDUM documentum est. Contractum, quo distrahitur res actu aliena, consumpibilis uisum, sine sacrosolum, siue onerosum validum esse in foro conscientie, quantumuis à contrahentibus sciatur aliena esse, atque adeo furuua: si dans statuat omnino per aliam eiusdem speciei, & æquiualentem soluere, absque damno & molestia resultante in uerum dominum ex mora solutionis: atque accipientem firmum habeat propositum supplendi sufficienter defectum onerem ipsius dantis si propositum non exequatur. Fundamentum huius est, quod nullum tunc sit ualiditatis impedimentum. Nam ea est natura rerum uisum consumpibilium, ut sufficienter soluantur per alias similes: ideo enim dici solent functionem recipere: quod est, uiam per aliam similem sibi compensari, ut habetur ex lege 2. §. 1. ff. De rebus creditis, & si certum petatur. Quod cum ita sit, nec uerus dominus possit esse rationabiliter iniustus, talem rem suam alienari, seruatis ante tactis conditionibus; consentaneum sane est tenere, validum esse contractum, quo fit talis alienatio.

139. TERTIUM documentum est. Validum esse contractum, quo distrahitur res quæ aliena est potentia, si debitor illam distrahens non reddatur inde impotens ad soluendum creditoribus. Hoc de se patet: quia ex eo quod quis habeat debita, non impeditur sua distrahere, dummodo id non faciat in fraudem creditorum; reddendo impotentem ad soluendum. Quod si faciat, alter qui aliquid ab eo per contractum gratuitum, hoc est, per donationem: etiam si bona fide procedat, nesciens tale incommodum, tenetur ad restitutionem accepti ex lege. Quod autem, §. Simili modo, & ex lege Pupillus, ff. Quæ in fraudem creditorum. Et ratio est quia locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria, vel factura, ut habet regula 48. iuris in 6. Is uero qui accipit per titulum onerosum & bona fide, soluto iusto pretio, non tenetur in conscientia ad restitutionem accepti: supposito quod contractus per quem accepit, sit alias sufficiens ad transferendum dominium. Nam non tenetur ratione rei acceptæ, quia illam distraxit is, ut supponimus, qui fuit illius uerus dominus, nec obligatam habuit creditoribus speciali hypotheca. Nec item ratione iniustæ acceptionis, quia in ea re minime peccauit, sed bona fide celebrauit contractum onerosum per quem reddidit æquiualentem accepto.

Quod si titulo quidem oneroso, sed mala fide, seu scienter, in fraudem creditorum accepisset, ut cum non reddidit tantumdem, aut est reddiderit, alter aliqua de causa inde effectus est impotentior ad soluendum, tenebitur ad damni subsecuti restitutionem faciendam creditoribus, saltem ratione cooperationis iniustitiæ, quæ erga eos exercet. Etenim conscientia fraudis, quam alter committit in eundo contractum cum ipso, sic socius illius, tanquam æqualiter influens in memoratum damnum creditorum: ut pote qui celebrando contractum per quem illud datur, est illius partialis efficiens causa moralis. Ad quorum pleniorum intelligentiam uidentur dicta in præcedenti lib. 10. nu. 421. & tribus sequentibus, in quibus traditur explicatio dubij, an usurarius possit ualide sua distrahere. Nam quæ illic dicta sunt de usurario, dici pariter possunt de cæteris debitoribus.

De inhabilitate contrahentium infirmante contractum.

SECTIO VII.

140. Hæc inhabilitas locum habet generaliter in omnibus qui carent administratione suorum bonorum. Non enim possunt contrahere, nisi de consensu eorum quibus subsunt in eadem administratione; quæ maxima ex parte consistit in ipsis contractibus in eundem. Sine controuersia autem locum habet in iis quæ carent uisum rationis, quos constat non posse per se ipsos contractum celebrare (cum i sit actus humanus seu deliberatus) quales sunt infans, dormiens, ebrius, furiosus, phreneticus, alique similes: adeo ut ualida non sit donatio ipsis facta, nisi per alium acceptetur ipsorum nomine. Sunt autem alij plures de quibus difficultas est: an etiam si rationis uisum polleant, possint contrahere, seq; obligare; tanquàm iure prohibiti, aut semper,

aut quoad certos aliquos euentus: in quorum numero ponuntur vxor, filii familias, Religiosi, minores 25. annis, prodigi & serui legales seu mancipia, de quibus iam dictum est in prima parte lib. 4. cum de elemosyna corporali: explicando à quibus ea fieri possent; cetera quæ videntur addenda persequemur in sequenti cap.

CAPVT IX.

De personis que censentur ad contrahendum iure inhabiles, ac primo de minore.

SVMMARIVM.

- 141 Qui dicantur minores: eorumque tres status, primus infantia, in quo per se nullo modo contrahere possunt: secundus, pupillaris ætatis.
- 142 In hoc possunt contrahere in suum commodum, non item in incommodum.
- 143 Tertius pubertatis, in quo quatenus contrahere quis possit.
- 144 Minoribus cum in suum incommodum celebrant contractum, succurri potest, tum per rescissionem contractus, tum per restitutionem in integrum.
- 145 Respectu cuiuscumque contractus concessum est minoribus privilegium restitutionis in integrum: & quamdiu ipsum duret.
- 146 Ei conuinctum est privilegium exceptionis: & qui us alius quam minoribus sit concessum: & quid operetur aduersus eum qui cum minore contraxit.
- 147 Modi quibus eidem succurritur.
- 148 Est minor rationis compos. possit obligare se homini per contractum: si tamen lex ei resistat, non potest valide, & in quibus casibus datur talis resistentia.
- 149 Extra eosdem casus, validos esse in consuetudine contractus initos à minoribus, donec destruantur per restitutionem in integrum.
- 150 Minor non potest ideo vti compensatione occulta, quod non valeat vti beneficio restitutionis in integrum.
- 151 Ludens credita pecunia, non tenetur eam solvere victori, si velit vti beneficio restitutionis in integrum.
- 152 Quatenus minor non liceat vti restitutione in integrum, & restituatur ad quid teneatur alteri.
- 153 De quibus possit, & de quibus non possit filius familias libere contrahere ac disponere.
- 154 Contractus filii familias celebrati sine autoritate patris, si non sint in huius, aut alterius præiudicium, validi sunt, etiam civiliter, nisi ille adhuc esset impubes.
- 155 Quatenus nequeat filius familias contractum mutui celebrare, aut vouere valide.
- 156 Quas suas operas possit filius familias locare, & alias à paterna domo discedere inuito patre.
- 157 Quando sint, vel non sint validæ donationes factæ patri à filio, vel contra.
- 158 Quatenus valeant contractus ab vxore celebrati sine mariti consensu.
- 159 Quatenus Religiosus inhabilis sit ad valide contrahendum.
- 160 Quatenus prodigus.
- 161 Quatenus mancipium.
- 162 Quatenus Institor.
- 163 Quatenus Procurator.

141.

In iure is dicitur minor, qui 25. nondum completit annum: intra quod spatium temporis, tres constituuntur status illius. Primus est infantia, in quo careat vtu rationis, & ideo nequit contrahere, ne quidem consentiente tutore: ita ut tutor ipse omnia illius administret per se. Secundus est pupillaris ætatis: quando proximus est pubertati, in quo statu masculi censentur esse vsque ad 14. annum & femina vsque ad 12. ad quod vsque tempus dicuntur impuberes, postea vero puberes. Porro masculus dicitur proximus pubertati ex communi sententia (pro qua plures citat Thom. Sanchez libro primo de matrimonio disputatione 51. num. 24.) peracto anno 10. cum dimidio: femina vero completo 9.

cum dimidio: etsi, vt ille addit ex Couarruuiâ, nonnullisque alijs, satius est id relinquere prudentis arbitrio.

Sed quidquid sit, possunt pupilli in eo statu sine tutoris autoritate contrahere in suum commodum, non autem in incommodum suum. De quo textus est expressus initium tituli, De autoritate tutorum, Instituit. & in lege Pupillus, De acquirendo rerum dominio. Id quod iura statuerunt in fauorem illius ætatis: vt scilicet minoribus ætas in damnis subueniret, & in prosperis gestis non obesset. Non habet autem locum tale privilegium, si minor contrahat cum alio minore, qui eodem privilegio gaudet. Quod si accedat tutoris consensus, efficaciter iure pupillus, siue pupilla, ex contractu obligatur, iuxta legem Mors. ff. De acquirenda hæreditate, & alias, quas Sanchez in sequenti lib. 6. disput. 38. num. 5. citat cum suis glossis.

Tertius status est ab anno 14. vsque ad 25. quo tempore in locum tutoris solet curator succedere, qui in hoc differt à tutore, quod tutor præcipue datur personæ pupilli, & secundario bonis: curator vero datur præcipue bonis, & secundario personæ. Atque in hoc tertio statu, si minor habeat curatorem, non potest contrahere, aut se obligare absque illius consensu, ex lege Si curat. habens. Cod. de integritate rerum immobilium, vel mobilium pretiosarum, nec curatoris consensus sufficit ei, ad valide contrahendum, sed requiritur adhuc decretum Iudicis cum causæ cognitione, ad iudicandum de urgente necessitate, ex qua tantum faciendâ est talium bonorum alienatio. Quæ de re titulus habetur ff. De rebus eorum qui sub tutela, vel cura sunt non alienandis, vel supponendis. Pro eaque faciunt leges 7. ff. De prædijs, & alijs rebus minorum.

Documenta pro praxi de contractibus minorum.

SECTIO I.

IN IUDICIO de peccatis ex contractibus minorum, oportet sequentia documenta notare. Primum est: minoribus, cum in suum incommodum celebraverint contractum, succurri duobus modis: altero per contractus rescissionem, & altero per restitutionem in integrum. Possunt enim contractum iure irritum rescindere, tanquam non obligantem ipsos in conscientia, licet obligent alios, qui se voluerunt & potuerunt obligare, Instituit, De inutilibus stipulat. §. Pupillus: aut non sit eis, sicut illis, liberum rescilire. Instituit, De autoritate tutorum, initio. Neque obstat quod fictici, vt claudicat contractus: quoniam id alias quoque vsuuenit: vt cum dolus causam dat contractui; tunc enim obligat deceptorem, deceptum non item.

Contractum vero non irritum iure, possunt iidem minores beneficio restitutionis in integrum, non autem priuata sua autoritate, elidere ac destruerere, iuxta legem. Ait Prætor ff. De minoribus 25. annis, & legem 3. ac 5. Cod. De integritate rerum. In fauorem enim ætatis, concessum est illis, vt cum se actu aliquo læsos deprehenderint, implorent Iudicis officium citata parte: vt si rem minoris iusto vendiderint: aut quam vendere non oportebat, agant ad iustum pretium accipiendum aut ad rem recuperandam. Similiter, si donarint rem notabilem, tanquam læsis ea restituatur: nisi ex rationabili causa donauerint: vt propter obsequia ipsi à donatio præstita, quæ decuit sic remunerari: aut etiam propter nuptias, iuxta legem 1. Cod. Si aduersus donationem. Quo adhuc vitioque casu, ne lædi censentur, exitur vt talis donatio, spectata qualitate personarum, & consuetudine regionis, fuerit prudenter, & secundum rectam rationem facta. Idem iudicium est eorumdem læsione ex mutuo: nempe, vt si illud acceptum amiserunt, aut male consumpserunt, implorare valeant Iudicis officium ad negandam solutionem. Pro quo facit lex 2. Cod. De filiofamilias.

Immo gaudere minores tali privilegio respectu cuiuscunque contractus, quo se læsos inuenierint, patet ex totis titulis De minoribus, & De in integrum restitut. digestis. Ipsumque durare vsque ad 29. annum completum,

141